

**Vienmečiai augalai,
bet ilgametės problemos**

Sprigės Lietuvoje

Lietuvoje aptinkamos trijų rūšių sprigės, iš kurių dvi yra priskiriamos invazinėms rūšims. Bitinė sprigė (*Impatiens glandulifera* Royle) į Invazinių rūšių Lietuvos teritorijoje sąrašą įrašyta 2014 m., o į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą įrašyta 2017 m. Smulkiažiedė sprigė (*Impatiens parviflora* DC.) į Invazinių rūšių Lietuvos teritorijoje sąrašą įrašyta 2007 m. Lietuvoje aptinkama ir vietinė sprigių rūšis – paprastoji sprigė (*Impatiens noli-tangere* L.). Smulkiažiedė sprigė nuo vietinės paprastosios sprigės skiriasi smulkiai aštriai dantytais (paprastosios sprigės lapalakščio kraštas rinčiuotas) ir nedideliais, gelsvais žiedais (paprastosios sprigės žiedai sodriai geltoni, stambūs).

Paprastoji sprigė

Smulkiažiedė sprigė

Bitinės sprigės pagrindiniai požymiai

Gyvenimo forma – vienmetis augalas

Aukštis – 1–2 m, kartais iki 2,5 m

Žiedai – įvairių spalvų, dažniausiai rausvų ir violetinių atspalvių, raudoni, kartais vos rausvi ar balti

Lapai – priešiniai, pliki, lancetiški arba plačiai lancetiški, iki 18 cm ilgio ir 7 cm pločio, aštriai pjūkliškai dantyti

Smulkiažiedės sprigės pagrindiniai požymiai

Gyvenimo forma – vienmetis augalas

Aukštis – 10–60 cm, kartais iki 150 cm

Žiedai – gelsvi arba geltoni, kartais beveik balti, įskaitant pentiną

Lapai – pražanginiai, plačiai lancetiški, dažniausiai 5–15 cm ilgio ir 4–8 cm pločio, aštriai pjūkliškai dantytu lapalakščio kraštu

Vietinės rūšies paprastosios sprigės pagrindiniai požymiai

Gyvenimo forma – vienmetis augalas

Aukštis – 40–90 cm

Žiedai – stambūs, sodriai geltoni

Lapai – pražanginiai, kiaušiniški ar elipsiški, 5–10 cm ilgio

Bitinė sprigė

Rūšis savaime paplitusi Pakistane ir Nepale, Himalajų kalnų vakarinėje ir pietvakarinėje dalyse. Europoje bitinės sprigės pradėtos auginti 1839 m. Jungtinėje Karalystėje. Pirmą kartą sulaukėjusių bitinių sprigių Europoje buvo aptikta 1904 m. Šveicarijoje.

Bitinės sprigės dažniausiai auga upių ir ežerų pakrantėse, šlapiuose miškuose, pamiškėse, drėgnose pievose, pelkių pakraščiuose, grioviuose, įvairiose antropogeninėse buveinėse. Didžiausius ir tankiausius sąžalynus sudaro upių pakrantėse, aukštaūgių žolių bendrijose, juodalksnyuose ir miškų kirtavietėse. Bitinės sprigės subrandina daug sėklų, kurias kelių metrų atstumu aplink augalą išbarsto sprogstantys vaisiais. Sėklos, patekusios į vandenį, plinta pasroviui dideliais atstumais.

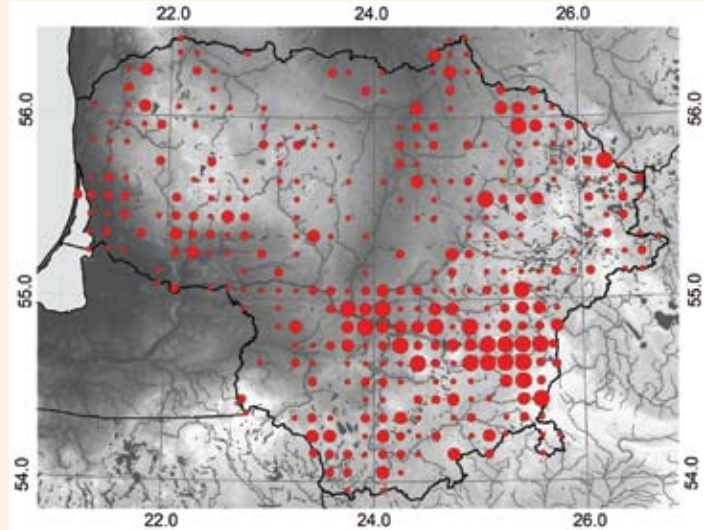
Smulkiažiedė sprigė

Savaiminis rūšies arealas apima Centrinę Aziją ir dalį Rytų Azijos (Mandžūriją). Į Europą smulkiažiedės sprigės buvo atvežtos XVIII a. pradžioje ir augintos botanikos soduose, o pirmą kartą gamtoje jų buvo aptikta 1831 m. Šveicarijoje.

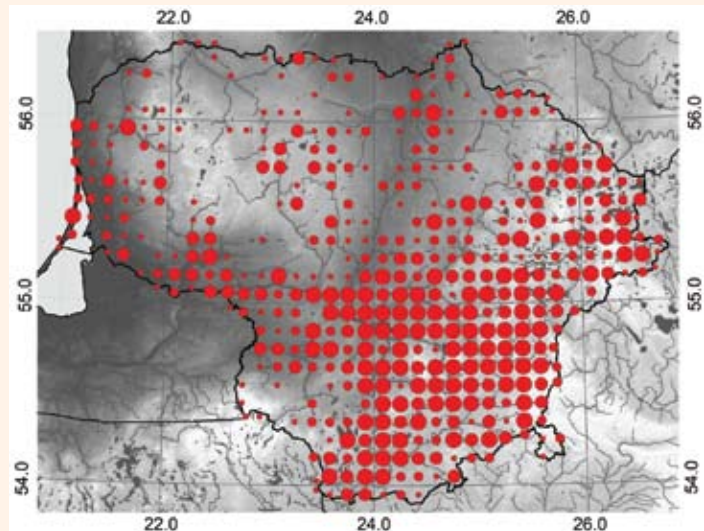
Auga vidutinio drėgnumo ir drėgnuose mišriuosiuose ir lapuočių miškuose, eglynuose, rečiau pušynuose, aptinkamos paupių krūmynuose ir žolių bendrijose, dykvietėse, soduose. Tiksliai nežinoma, dėl kokių veiksnių įtakos smulkiažiedės sprigės labai sparčiai paplito šalies miškuose. Manoma, kad tam įtakos galėjo turėti miškų ūkio technika, prie kurios su dirvožemiu prilipusios sėklos pateko į kirtavietes, miškų pakeles. Subrandina labai daug sėklų, bet jos sudaro tik trumpalaikį sėklų banką.

Paplitimas

Bitinė sprigė. Rūšis paplitusi visoje Lietuvoje, bet netolygiai. Vidurinėje šalies dalyje ji dažna ir labai gausi, o kitur truputį retesnė ir mažiau gausi.

Smulkiažiedė sprigė. Rūšis paplitusi visoje šalyje, tačiau netolygiai. Pietinėje Lietuvos dalyje labai dažna ir gausi, šiauriniuose rajonuose truputį retesnė, o Žemaičių aukštumoje apyretė.

Kova

Efektyvių šių augalų kontrolės būdų nėra, todėl kova gali užtrukti iki kelerių metų, priklausomai nuo taikomo metodo, užimamo ploto ir sąžalyno tankumo.

Mechaninės priemonės

Natūraliose buveinėse naikinti geriausia mechaninėmis priemonėmis. Žydėjimo pradžioje augalus išrauti ir sudžiovinti. Jeigu augalai pjaunami, per vasarą pjauti reikia bent kelis kartus, kad augalai nesubrandintų sėklų. Svarbu atkreipti dėmesį, kad drėgnose buveinėse nupjauti ar išrauti bitinių sprigių stiebai gali prigyti, todėl svarbu tinkamai kompostuoti išrautus ar nupjautus augalus.

Cheminės priemonės

Kur leidžia aplinkybės, galima naudoti herbicidus, tačiau juos naudoti reikia periodiškai, kol buveinėse nebeišdygsta nei vienas augalas ir vėliau teritoriją stebėti kelerius metus iš eilės. Kitu atveju, įdėtos pastangos bus bevaisės ir augalo išnaikinti nepavyks.

Bitinė sprigė

Žemių savininkai ir naudotojai kviečiami saugoti Lietuvos gamtos natūralumą

Šiems invaziniams augalams naikinti nuosavoje arba valdomoje žemėje jokių leidimų nereikia, tačiau būtina laikytis rekomendacijų!

Atsakomybė ir teisinis reguliavimas

Bitinės sprigės įrašytos į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą. Šią rūšį auginti, dauginti, prekiauti arba mainyti, vežti ar sodinti gamtoje griežtai draudžiama.

Naudoti gyvybingus augalus bei gyvybingas jų dalis leidžiama tik gavus leidimą iš Aplinkos apsaugos agentūros moksliniams tyrimams, *ex-situ* išsaugojimui arba naudoti invazines rūšis medicinos tikslais, kai to reikia, siekiant daryti pažangą žmonių sveikatos srityje, arba tikslais, susijusiais su įtakingais visuomenės interesais, įskaitant socialinio ar ekonominio pobūdžio interesus pagal Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos apraše nurodytus reikalavimus. Šis aprašas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“.

Invazinės rūšys naikinamos, vadovaujantis Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo ir kitų teisės aktų reikalavimais.

Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos atsakingas už invazinių rūšių naudojimo kontrolę šalies viduje. Sankcijos už invazinių rūšių neteisėtą naudojimą ir valdymo priemonių nevykdymą nustatytos Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 304² straipsnyje. Pastebėjus pažeidimą, reikia skambinti tel. 112 arba norint pasikonsultuoti darbo dienomis 9–16 val. tel. 8 700 02 022.

Patarimai

- Neauginkite šių augalų ir neplatinkite bet kokių jų dalių kitiems.
- Jokiu būdu negalima šių augalų išmesti į gamtą.
- Kompostuokite išrautus augalus savo sklype, nenaudokite šio komposto už sklypo ribų.
- Išnaikinus augalus, svarbu teritoriją stebėti kelerius metus ir naikinti vos pasirodžiusius augalus, kad populiacija neatsikurtų.
- Jeigu naikinimui ketinate taikyti chemines medžiagas, pasitikslinkite, ar konkrečioje teritorijoje nėra ribojimų jas naudoti (pavyzdžiui, prie vandens telkinių, saugomose teritorijose ir pan.).

Įsidėmėkite

Bitinės sprigės pardavimas ir platinimas bet kokiais tikslais yra draudžiamas visoje Europoje

Pastebėję šiuos augalus gamtoje, įrašykite duomenis į *Biologinės įvairovės informacinę platformą*:
www.biip.lt

Teksto autorius – Domas Uogintas

Nuotraukų autoriai – Lukas Petrulevičius ir Zigmantas Gudžinskas

 Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Parengta vykdant iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą Nr. 05.5.1-APVA-V-018-01-0012 pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-V-018 priemonę „Biologinės įvairovės apsauga“

Išspausdinta ant visiškai perdirbto popieriaus